

ΚΕΙΜΕΝΟ

Βρισκόμαστε σ' ένα σταυροδρόμι· δεν ήμασταν ποτέ απομονωμένοι· μείναμε πάντα ανοιχτοί σ' όλα τα ρεύματα – Ανατολή και Δύση· και τ' αφομοιώναμε θαυμάσια τις ώρες που λειτουργούσαμε σαν εύρωστος οργανισμός. [...] Συνταραζόμαστε κι εμείς, δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα, από διαδοχικές κρίσεις, αποκαλυπτικές **εφευρέσεις** και φόβους, που δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει – σαν την καλαμιά στον κάμπο. Μπροστά σ' αυτά, τι μας μένει για να βαστάξουμε αν απαρνηθούμε τον εαυτό μας; Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια¹μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας. Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε που μνημονεύω εδώ προσωπικές εμπειρίες· δεν έχω άλλο πειραματόζωο από εμένα. Και η προσωπική μου **εμπειρία** μου δείχνει πως το πράγμα που με βοήθησε, περισσότερο από κάθε άλλο, δεν ήταν οι αφηρημένοι στοχασμοί ενός διανοουμένου, αλλά η πίστη και η προσήλωσή μου σ' έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων² ανθρώπων· στα έργα τους, στις φωνές τους, στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε το συναίσθημα πως δεν είμαι μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο σ' αλώνι. Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθώ ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ. Κι ακόμη, μ' έκανε να νιώσω, όταν ξαναείδα το χώμα που με γέννησε, πως ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί, βιολογικά, όπως όταν τον ακρωτηριάσουν. [...]

Κι όλα τούτα θα μπορούσα να τα ονομάσω με τη λέξη παράδοση, που την ακούμε κάποτε ψυχρά και μας φαίνεται υπόδικη³. Αλήθεια, υπάρχουν ροπές⁴ που νομίζουν πως η παράδοση μας στρέφει σε έργα παρωχημένα⁵ και ανθρώπους παρωχημένους· πως είναι πράγμα τελειωμένο και άχρηστο για τις σημερινές μας ανάγκες· πως δεν μπορεί να βοηθήσει σε τίποτε τον σημερινό **τεχνοκρατικό** άνθρωπο που γνώρισε φριχτούς πολέμους και φριχτότερα στρατόπεδα συγκεντρώσεως· αυτόν τον άνθρωπο που **αμφιταλαντεύεται** ανάμεσα στην κατάσταση του θηρίου και την κατάσταση του ανδροειδούς⁶. Η παράδοση είναι λοιπόν ένα περιττό βάρος που πρέπει να εξοβελιστεί⁷. Μου φαίνεται πως αυτές οι ροπές εκπορεύονται από τη σύγχρονη απελπισία για την αξία του ανθρώπου. Είναι τα συμπτώματα ενός **πανικού**, που εν ονόματι του ανθρώπου τείνουν να κατακερματίσουν την ψυχή του ανθρώπου. Όμως τι απομένει αν βγάλουμε από τη μέση τον άνθρωπο;

Γ. Σεφέρη, Δοκίμες, τ.2, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974, σσ. 175-177

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη (90-110 λέξεις) του κειμένου που σας δόθηκε.

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (70-80 λέξεις) το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: **«Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας».**

Μονάδες 10

B2.α) Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό - βιωματικό χαρακτήρα. Να καταγράψετε δύο σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 2

β) Βασικό, επίσης, χαρακτηριστικό του στοχαστικού δοκιμίου είναι η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας. Να καταγράψετε τρία σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 3

B3. Να σχηματίσετε μία πρόταση ή μία περίοδο για καθμία από τις παρακάτω λέξεις: **εφευρέσεις, εμπειρία, αμφιταλαντεύεται, τεχνοκρατικό, πανικού.**

Μονάδες 5

B4. Από το β' συνθετικό των παρακάτω λέξεων να σχηματίσετε μία νέα σύνθετη λέξη: **σταυροδρόμι, αποκαλυπτικές, βιολογικά, παράδοση, υπόδικη.**

Μονάδες 5

Γ. Ο Δήμος σας διοργανώνει μια εκδήλωση με θέμα την παράδοση. Ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας αναλάβετε τη σύνταξη ενός κειμένου που θα εκφωνηθεί στην εκδήλωση. Σ' αυτό να αναφέρετε τις αιτίες για τις οποίες πολλοί νέοι σήμερα έχουν απομακρυνθεί από την παράδοση και να προτείνετε τρόπους επανασύνδεσής τους με αυτήν (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη (90-110 λέξεις) του κειμένου που σας δόθηκε.

Ο Γ. Σεφέρης στο δοκίμιό του διαπραγματεύεται την αξία της παράδοσης. Αρχικά διαπιστώνει ότι η Ελλάδα υπήρξε ανέκαθεν ένα σταυροδρόμι πολιτισμών ενώ παράλληλα δοκιμάστηκε από όλες τις αγωνίες των καιρών. Αντλώντας από τα προσωπικά του βιώματα θεωρεί ως στήριγμα στις δυσκολίες την πίστη στον άνθρωπο· κυριότερη βοήθεια την αφοσίωση σε όλους τους ανθρώπους, προγόνους και σύγχρονους, όπως άλλωστε και στο έργο τους. Η πίστη και η σύνδεση με το ανθρώπινο σύνολο ορίζεται ως παράδοση και κρίνεται αναγκαία για τον άνθρωπο όπως οι ρίζες για το φυτό. Τέλος επικρίνονται οι απόψεις όσων θεωρούν νεκρή και επομένως απορριπτέα την παράδοση. Τέτοιες αντιλήψεις απηχούν την απόγνωση του ανθρώπου και απειλούν με οριστική αλλοτρίωση της ύπαρξης.

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (70-80 λέξεις) το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: **«Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας».**

Με τη λιτή και περιεκτική φράση του Γ. Σεφέρη διατυπώνεται η υγιής σχέση με την παράδοση αλλά και με το σύγχρονο κόσμο. Η συλλογική ζωή – ένα μείγμα των τωρινών ανθρώπων αλλά και της μνήμης, του έργου των προγόνων και της συνέχειας των γενεών- δεν εξωραΐζει ούτε παραποιεί ή αποσιωπά ελαττώματα, λάθη και αστοχίες· αντίθετα τα αντικρίζει κατάματα και μάχεται να τα περιορίσει. Γι' αυτό το λόγο τα λάθη δεν καταργούν την ανάγκη για συλλογικότητα που βασίζεται στην αδιάσπαστη ενότητα πεθαμένων και ζωντανών, στην ιστορική αυτογνωσία και στην εμπιστοσύνη στα θετικά χαρακτηριστικά της ομάδας.

B2.α) Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό - βιωματικό χαρακτήρα. Να καταγράψετε δύο σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 2

Ο προσωπικός – βιωματικός χαρακτήρας είναι ιδιαίτερα έντονος στο δοκίμιο – *Δοκιμές* χαρακτηρίζει ο ίδιος- του Γ. Σεφέρη. Πρόκειται, άλλωστε, για στοχαστικό δοκίμιο όπου συχνά υπάρχει ο βιωματικός τόνος, η συγκίνηση, η ελεύθερη σκέψη και έκφραση. Τούτος ο προσωπικός χαρακτήρας αποκαλύπτεται από:

- το α' ενικό πρόσωπο (π.χ. *δε μένω τυφλός, η προσωπική μου εμπειρία, ...μ' έκανε να νιώσω...*)
- τη ρητή μνεία στις προσωπικές του εμπειρίες, στις ατομικές μνήμες (π.χ. *Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε που μνημονεύω εδώ προσωπικές εμπειρίες· δεν έχω άλλο πειραματόζωο από εμένα*)
- η αυτοβιογραφική αναφορά στη *μοίρα* του που τον έκανε να *ζήσει χαλασμούς*, για παράδειγμα τους δύο Παγκοσμίους Πολέμους, την προσφυγιά...

β) Βασικό, επίσης, χαρακτηριστικό του στοχαστικού δοκιμίου είναι η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας. Να καταγράψετε τρία σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 3

Η συνυποδηλωτική, συγκινησιακή χρήση της γλώσσας είναι έντονη σε ολόκληρο το κείμενο στο οποίο αφθονούν οι μεταφορές, οι παρομοιώσεις, οι εικόνες και εξυπηρετούν τη λογοτεχνική αξία του κειμένου.

Χαρακτηριστικές μεταφορές είναι:

- μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο στ' αλώνι
- ο άνθρωπος έχει ρίζες
- παράδοση... μας φαίνεται υπόδικη

B3. Να σχηματίσετε μία πρόταση ή μία περίοδο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις: **εφευρέσεις, εμπειρία, αμφιταλαντεύεται, τεχνοκρατικό, πανικού.**

Μονάδες 5

Οι σύγχρονες **εφευρέσεις** έχουν αμφιλεγόμενες συνέπειες· από τη μία απελευθερώνουν τον άνθρωπο από την ανάγκη, από την άλλη γεννούν νέες απειλές.

Η προσωπική **εμπειρία** είναι ένας παράγοντας μάθησης και σοφίας που δύσκολα αναπληρώνεται από την αγωγή.

Επειδή ήταν εξίσου καλή μαθήτρια στα θεωρητικά όσο και στα θετικά μαθήματα **αμφιταλαντεύτηκε** για την κατεύθυνση σπουδών που θα ακολουθούσε.

Το τεχνοκρατικό εκπαιδευτικό σύστημα διαπαιδαγωγεί ικανούς θετικούς επιστήμονες αλλά όχι ολοκληρωμένους ανθρώπους.

Ο πανικός στη διάρκεια ενός σεισμού αποδεικνύεται πιο επικίνδυνος από τον ίδιο το σεισμό.

B4. Από το β' συνθετικό των παρακάτω λέξεων να σχηματίσετε μία νέα σύνθετη λέξη:
σταυροδρόμι, αποκαλυπτικές, βιολογικά, παράδοση, υπόδικη.

Μονάδες 5

σταυροδρόμι → δρομολόγιο, πεζοδρόμιο

αποκαλυπτικές → συγκαλύπτω, ανακάλυψη

βιολογικά → πεζολογικός, λογοτεχνία

παράδοση → δωσίλογος, διάδοση

υπόδικη → δικολάβος, ένδικος

Γ. Ο Δήμος σας διοργανώνει μια εκδήλωση με θέμα την παράδοση. Ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας αναλάβετε τη σύνταξη ενός κειμένου που θα εκφωνηθεί στην εκδήλωση. Σ' αυτό να αναφέρετε τις αιτίες για τις οποίες πολλοί νέοι σήμερα έχουν απομακρυνθεί από την παράδοση και να προτείνετε τρόπους επανασύνδεσής τους με αυτήν (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

Κύριε Δήμαρχε

Αγαπητοί Συμπολίτες

Είναι μάλλον ασυνήθιστο και μπορεί να φανεί υποκριτικό να μιλά ένας νέος άνθρωπος για θέματα παράδοσης, καθώς νεότητα και παρελθόν μοιάζουν έννοιες ασύμπτωτες. Ωστόσο οι σημερινές δυσκολίες κάνουν ορισμένους από μας να σκεφτούν για τον άνθρωπο, το παρόν, το παρελθόν και το μέλλον. Έναυσμα και ερέθισμα για την ανακάλυψη της ανθρωπίνης συλλογικότητας είναι συχνά η τέχνη και ο λόγος των πνευματικών ανθρώπων· στα έργα αυτά συνδέεται το παρελθόν με το παρόν, αποδεικνύεται η γονιμοποιός επίδραση της συνέχειας, η ανάγκη του Άλλου.

Ωστόσο είναι αμείλικτη πραγματικότητα η ρήξη που παρατηρείται στην εποχή μας με την παράδοση, ρήξη ανάλογη με τη διάλυση της κοινωνικότητας και έκφραση του πιο στείρου ατομισμού. Φαίνεται πως η ενότητα του ανθρώπινου χρόνου –αυτή που ξεχωρίζει το έλλογο ον από την άλογη φύση- κατακερματίζεται· ο σύγχρονος άνθρωπος –δυστυχώς και ο νέος ή ιδίως αυτός- αντιλαμβάνεται τη ζωή μόνο μέσα από την προοπτική του παρόντος· αδιαφορεί για ό,τι προηγήθηκε, κερδήθηκε με πόνο και κληροδοτήθηκε στο παρόν. Φυσικά αδιαφορεί –με άδικο τρόπο- και για ό,τι θα δοθεί στο μέλλον.

ΤΑ ΑΙΤΙΑ

1. η απουσία ενός ισχυρού πολιτιστικού παρόντος
2. η εκμετάλλευση της πολιτιστικής κληρονομιάς από την εξουσία:
 - για να εμποδίσει τη σύγχρονη σκέψη
 - για να συγκαλύψει ενδεχόμενη πολιτιστική ένδεια
 - για να ενισχύσει τον εθνικισμό και τον μεγαλοϊδεατισμό.
3. η χαμηλή κρίση και η πνευματική νωθρότητα ενός λαού
4. η εμπορευματοποίηση των επιτευγμάτων του παρελθόντος και η μετατροπή τους σε αναλώσιμα -κυρίως για τουριστικούς λόγους- αγαθά.
5. η εχθρότητα προς τις νέες αντιλήψεις και κατακτήσεις
6. η στείρα τεχνοκρατική αντίληψη που θαυμάζει μόνο τα σύγχρονα επιτεύγματα και αγνοεί ότι προϋποθέτουν το παρελθόν, καθώς δεν υπάρχει «παρθενογένεση» ούτε στην επιστήμη ούτε στην τέχνη.
7. η νόθος παγκοσμιότητα, η διεθνοποίηση της αγοράς, η ισοπέδωση των πολιτισμών

8. η ομοιομορφία του αστικού χώρου, η αποκοπή από τη φύση –ας σημειωθεί ότι η φύση είναι μνήμη· το φυσικό περιβάλλον αποτελεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώθηκε το πολιτισμικό και αλληλεπιδρούν

Όπως, όμως, φαίνεται αυτή η ρήξη καθορίζει την παγωνιά, τη μοναξιά του καιρού. Δεν είναι μόνον ο «ακρωτηριασμός» που υφίσταται ο νέος άνθρωπος -ατομικά και συλλογικά- από τον ξεριζωμό του. Είναι απονέκρωση της ίδιας της ζωής και βαθύς αμοραλισμός η άρνηση της συνέχειας

ΟΙ ΛΥΣΕΙΣ

1. Κριτική θεώρηση, όχι παθητική ή ανεξέλεγκτη αποδοχή της
2. Σεβασμός όχι υποταγή
3. Αξιοποίηση των γόνιμων στοιχείων της, απόρριψη των θνησιμαίων
4. Εκμετάλλευση της υγιούς αντιδικίας ανάμεσα στο παλιό και στο νέο
5. Να μην αποτελεί φραγμό στις νέες ιδέες. Η παράδοση δεν είναι φυλακή
6. Η παράδοση μπορεί και πρέπει να είναι αφορμή για ενεστώσα πολιτιστική δημιουργία
7. Η ευφάνταστη σύνδεση με την παράδοση μέσα από τις εκπαιδευτικές καινοτομίες
8. Η δημιουργική αξιοποίησή της στη σύγχρονη τέχνη και ειδικά τη νεανική τέχνη
9. Η παράδοση χρειάζεται να προστατευθεί από τον καταναλωτισμό - την εμπορευματοποίηση

Ένας πεζογράφος μας είχε πει στον πρόλογο του διηγήματός του «μονάχα οι ηλίθιοι και οι νεκροί έχουν δικαίωμα να λησμονούν· οι ζωντανοί οφείλουν να θυμούνται για να στοχάζονται και να δημιουργούν...»
Ας αποδείξουμε ότι είμαστε ζωντανοί. Σας ευχαριστώ...

(οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές· κάθε προσωπική απάντηση όχι απλώς είναι αποδεκτή, είναι ΑΝΑΓΚΑΙΑ. Γιατί το δικαίωμα στον προσωπικό λόγο και σκέψη είναι όρος ελευθερίας και ανθρωπιάς.)